

Kongebregnen - 1,2,3

Tekst og fotos af
Finn Hansen
Birkevej 3, Nylars
DK 3720 Aakirkeby

Murens fald i november 1989 gav os bornholmere mulighed for at opleve de naturrigdomme, der befinder sig på den anden side af Østersøen – øst for det hedengangne ”jernetæppe”.

Sommeren 1992 kørte jeg og min familie Østersøen rundt og gjorde holdt i flere af de store nationalparker på turen, bl.a. Slowinski nationalpark på den polske østersøkyst umiddelbart sydøst for Dueodde.

Parkens direktør havde året før besøgt Bornholm, og vi havde sammen luftet tanken om et samarbejde omkring undersøgelser af materialevandring langs Østersøens kyster.

Historien forud var den, at fremherskende østlige storme frem til 1979 var årsag til en stor materialevandring ud for Dueodde med kulminationen, at sirenehuset, Bakkatjyrjyn, i oktober 1979 ”faldt i havet”.

Fig 1. oktober 1979 var havet kommet helt ind til de høje klitter, hvor Bakkatjyrjyn havde ligget siden 1938

Omkring 1980 og i årene herefter var det de vestlige vinde, der var fremherskende, og der blev igen lagt sand på stranden udenfor Bakkatjyr-klitten.

Projektet kom aldrig i gang, men under besøget i Nationalparkens store klitlandskab noterede jeg mig store bevoksninger af Klokkelyng, Mose-Post og Kongebregne i fugtige klitlavninger – helt som vi har det ved Dueodde, dog endnu uden disse sjældne planter.

Da jeg sluttede mit virke i Bornholms Amt i april 2000, arbejdede jeg med at udpege de bornholmske Natura 2000-arealer, og i denne sammenhæng var Dueodde-området et oplagt emne. Det fik Habitatområde nr. 164.

Ligeledes skulle der tillægges de forskellige arealer såkaldte habitatnaturtyper, og de fugtige strandlaguner, der i alt omfatter 4,5 ha., fik den fælles-

Fig. 2. Starten på klitlavningen på Dueodde var en dyb strandlagune i august 1991

Fig. 3. Klitlavningen på Dueodde i april 1995

europæiske betegnelse ”2190 Fugtige klitlavninger” – ligesom de har det i Slowinski nationalpark.

Indeholdt i de fugtige klitlavninger er der et mindre areal på ca. 1 ha., der har fået tillagt betegnelsen ”7150 Plan-tesamfund med Næbfør, Soldug eller Ulvefod på vådt sand eller blottet tørv”.

Arbejdet på NaturBornholm siden maj 2000 gjorde, at min tid til ekskursioner ud i den bornholmske natur blev knap, men heldigvis fik min efterfølger i Bornholms amt og den efterfølgende Bornholms Amtskommune det så fint organiseret, at man fik udlagt en såkaldt NOVANA-station midt i det ”nye” land. En såkaldt basisanalyse af Habitatområde nr. 164 Dueodde er udarbejdet af

Bornholms Regionskommune og lagt på internettet som: file:///C:/027%20efter%201.%20september%202021/Dueodde%20101121%20-%20Kongebregner/Basisanalyse_164_ver2.pdf

Der blev fra 2004 foretaget årlige overvågninger af botanikken, og i 2005 med Kongebregne som ny indvandret art i dette landskab, der i 1979 og flere år senere var et dybt hav. Kongebregnen spredes som andre sporeplanter med sporer, der både kan være transporteret til Dueodde med vinden

Fig. 4. Luftfoto fra 2010 med kystlinien efter året 1979 indtegnet samt voksepladsen for Kongebregne 2005

Fig. 5. Den først fundne Kongebregne fra 2005 fotograferet i 2019 - nu med fertile blade og sporehushobe midt i tuen

Jeg har fulgt Kongebregnen hvert år siden 2008, og det glædelige var, at der i 2018 dukkede endnu en plante op på stedet, godt 50 meter fra den første, og i 2021 blev der fundet endnu en, 20 meter fra nr. 2.

De økologiske forhold i klitsøen er fortsat gunstige for kongebregne, idet der hver vinter ved højvandssituationer trænger vand ind i området. Også Liden ulvefod og Rundbladet soldug i Habitatnaturtype 7150 synes at være i en god udvikling, om end Næbfrø endnu ikke er registreret i klitterne.

En radikal trussel mod plantevæksten vil kunne være den situation, at havet helt eroderer landskabet ned som før 1979, men det vil i givet fald tage nogle år fra nu. Og så kan man bogstaveligt mene, at man er blevet banket tilbage til udgangssituationen i begyndelsen af 1980'erne.

En anden trussel kunne være en usædvanlig kraftig storm, der vil kunne få flyvesand til at fylde den våde lagune op og tørre den ud!

Men, så ved vi, at Kongebregne fortsat kan opleves i Slowinski nationalpark – sammen med Mose-Post og Klokkelyng.

som vandet – og det er meget tænkeligt, at de er bragt hertil fra Slowinski nationalpark.

Historien er beskrevet af Peter Lindberg Janderup i *Natur på Bornholm 2007*, siderne 14-18.

Fig. 6. Voksestedet for Kongebregnen er neden for den høje klit, der var fundamentet for Bakkatjyrjyn frem til oktober 1979

